

A MENINGER

KRONIKK OG DEBATT

Ⓐ Språket vårt

Per Egil Hegge

Per Egil Hegge er tidligere redaktør i Aftenposten og forfatter av flere bøker, blant annet om språk.

per.egil.hegge@aftenposten.no

A-ah!

Hvis vi sier at vi har kjøpt seks stoler à 200 kroner, er det entydig på norsk, selv om a-en har fått en aksent grave over seg og dermed er like fransk som en alpelue. Det betyr at hver stol kostet 200 kroner. Hvis vi sier at vi har kjøpt seks stoler for 200 kroner, kan det bety at de til sammen kostet det beløpet, eller det kan bety at det var prisen for hver stol. Men i det siste tilfellet hadde vi nok lagt til et lite «stykket».

Eksemplet er misvisende pro-saisk og hverdagslig. I dag skal vi nemlig opp på parnasset, for igjen å markere at det ikke bare er pressefolk og annen berme som surrer med norsken. Norsk Kritikerlag utlyste i høst et stipend, og i kunngjøringen i Aftenposten 11. september kunne vi lese: «Det lyses ut ett stipend for sakprosa-kritikk à kr 100 000.» I tillegg sto det «Det lyses ut ett arbeidsstipend à kr 190 000». Her presiseres det altså at det dreier seg om ett stipend i hver kategori – både kritikerlaget og vi skjelner på forbilledlig vis tallordet ett fra artikkelen et.

Men å foran stipendebeløpet forutsetter, som i stoleksemplet, at det er tale om flere stipendier. «Ett stipend på kr. 100 000» hadde altså vært det riktige. Ingen stor tabbe, men når vi ser ordet kritikerlag, forskanser vi oss i det kritiske hjørnet.

Vi fortsetter på parnasset. Klassekampen drev i august-september en kampanje for å få studenter som abonnenter. Teksten var ikke helt gjennomarbeidet: «Som student kommer maten ofte i siste rekke», sto det. En eldre leser som har studert fra seg og sier at han som pensjonist har det riktig bra, mener at maten neppe kommer noe annet sted enn i fordøyelseskanaalen, eventuelt i søppelbøtten. Poenget her er at mat, selv studentmat, har svært lav studiekompetanse, og at enhver skribent bør undersøke hva det logiske subjektet blir hvis man begynner en setning med det lumske ordet «som».

Religionsfrihet. Unge i Oslo-området er skeptiske til religiøse uttrykk i det offentlige rom.

Unge sier nei til synlig religion

Kronikk

Pål Ketil Botvar
forsker i Stiftelsen Kirkeforskning, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning

Religion får stadig større plass i den offentlige debatten. Likevel har vi vanskelig for å venne oss til dens tilstedeværelse. I utredningen «Det livssynsåpne samfunn» la Stålnett-utvalget opp til at religion skulle være en naturlig og selvsagt del av offentligheten. Dette er imidlertid langt fra virkeligheten blant unge i det flerkulturelle Oslo-området.

Prinsippet om religionsfrihet er en av de grunnleggende frihetene i Menneskerettighetserklæringen fra 1948. Religionsfrihet var et prinsipp Eidsvollsmennene unnløt å innarbeide i Grunnloven fra 1814. I dag er bevisstheten omkring religionsfrihet større. Diskusjonen dreier seg både om retten til å praktisere religion, men også det å slippe å bli utilbørlig eksponert for religiøs påvirkning. Religion er en faktor som både påvirker holdninger til menneskerettigheter og som selv er en del av disse.

Religionsfrihet står svakt

I en nylig publisert artikkel i tidsskriftet Religionslæreren går det frem at unge bosatt i Oslo-området er svært skeptiske til synlige religiøse uttrykk i det offentlige rom. Undersøkelsen tar for seg 1000 unge i videregående skole og deres syn på en rekke menneskerettigheter – sivile, politiske, økonomiske og sosiale. Mens 90 prosent av ungdommene mener at homofile skal ha lik rett til alle typer stillinger i det offentlige og kvinner alltid skal ha lik lønn for likt arbeid, er det færre som støtter opp om retten til å praktisere sin religion åpent. Et mindretall på 43 prosent mener det er greit at kvinnelige lærere går med hijab, mens 35 prosent mener staten ikke skal blande seg i religioners misjonsvirksomhet. Bare 24 prosent mener staten ikke skal blande seg inn når religion kommer til uttrykk i det offentlige rom. Dette er lavere tall enn man har sett i tidligere undersøkelser.

Mange har antatt at folk i Oslo utvikler sterkere toleranse overfor religiøse symboler enn andre fordi de lever i et flerkulturelt kontekstområde. De unge er heller ikke mer tolerante enn foreldregenerasjonen. Det til tross for at de fleste av dem har hatt undervisning i religion og etikk på videregående skole.

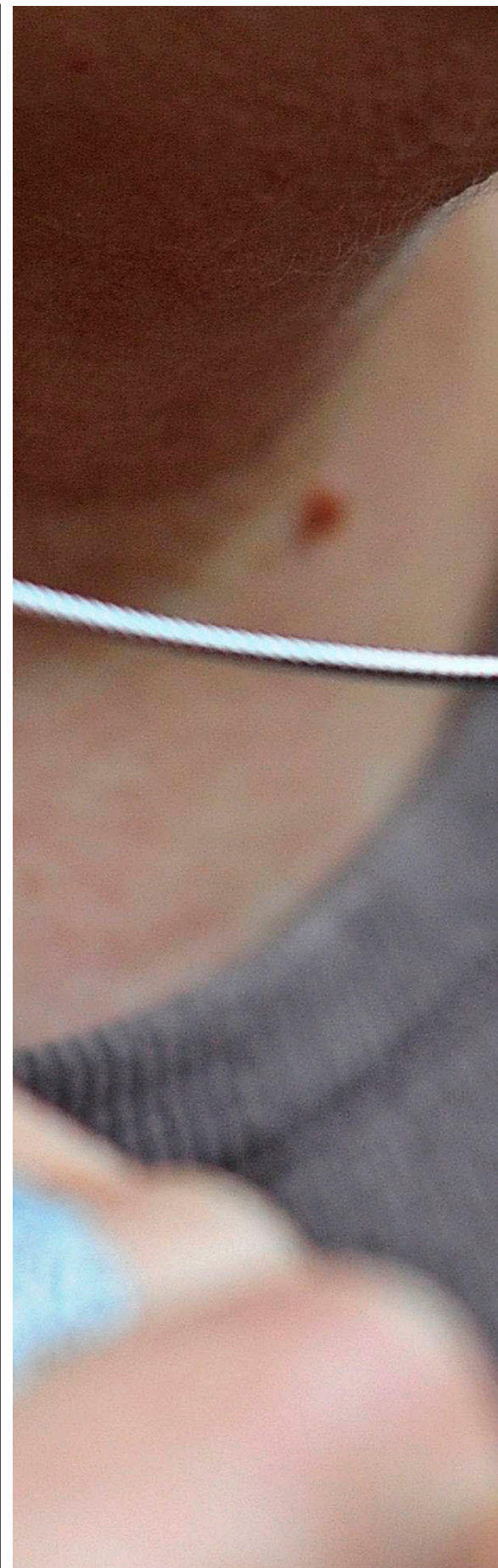
Ikke-troende negative

Sivile og politiske rettigheter støttes i like stor grad av alle livssynsgrupper. Kvinners rettigheter står sterkest blant dem som føler tilhørighet til den lutherske folkekirken. Homofiles rettigheter står sterkest blant den ikke-religiøse delen av ungdomsbefolkningen. Politisk organisasjonsfrihet får mest støtte fra religiøse som selv ikke opplever tilhørighet til noen religiøs organisasjon, noe som kan virke paradoksalt. Menneskerettighetene handler imidlertid om å sikre verdige forhold for utsatte grupper, uavhengig av om man selv er berørt eller ikke. Religionsfrihet på organisasjonsnivå står sterkest blant dem med tilhørighet til frikirken. Den individuelle religionsfriheten støttes sterkest av dem som tilhører ikke-kristne religioner. Materialet viser at ikke-troende i mindre grad støtter utsagn om religionsfrihet enn dem som selv tilhører en religiøs retning.

Kvinner mest positive

Kvinner støtter sterkere opp om individuell religionsfrihet enn menn. Ungdom i Akershus støtter oftere en slik rettighet, enn ungdom bosatt i Oslo. Ungdom med foreldre med høyt utdanningsnivå støtter i mindre grad opp om individuell religionsfrihet, enn dem som har foreldre med lavere utdanningsnivå. De som plasserer seg på den politiske venstresiden er mer positive til individuell religionsfrihet, enn de på høyresiden. Når det gjelder religiøse faktorer er bildet sammensatt. De med en personlig gudstro er mer positive til homofiles og kvinners rettigheter, mens deltagelse i kollektive religiøse ritualer har den motsatte effekten.

I et stadig mer pluralistisk samfunn er det viktig at unge mennesker har et bevisst forhold til menneskerettighetene og forholdet mellom religion og rettigheter. Den nye undersøkelsen viser at situasjonen på feltet ikke er uproblematisk. Generelt står støtten til politisk organisasjons-

frihet og retten til beskyttelse for utsatte grupper (kvinner og homofile), sterkt blant unge i storbyen. Religionsfrihet, slik den måles i undersøkelsen, blir derimot møtt med skepsis. En kunne på forhånd ha antatt at ungdom i Oslo-området hadde utviklet større grad av toleranse overfor religiøst og kulturelt mangfold, enn tilfellet er. Våre data tyder på at religionsfrihet står svakere enn andre sivile og politiske rettigheter. Den mest sekulære delen av ungdomsbefolkningen er skeptisk til religiøse uttrykk i offentligheten og til sider ved religionsfriheten. Stålnett-utvalgets ideer om økt åpenhet overfor religiøse uttrykk møter altså motbør i det flerkulturelle Oslo.